

Gonca Özmen (Turecko)

Básnířka, překladatelka, narozena 1982, na Istanbulské univerzitě vystudovala anglický jazyk a literaturu. V patnácti letech otiskla první báseň, knižně debutovala o tři roky později sbírkou *Kuytumda* (V mém zákoutí). Její oslnivý talent okamžitě vzedmul vlnu nadšených ohlasů a Özmen začala sbírat jedno uznání za druhým, mj. obdržela prestižní Cenu Yaşara Nabiho Nayıra nebo Cenu Berny Morana za poezii. Své nevšední nadání potvrdila o osm let později další knihou *Belki Sessiz* (Možná tiše). Jako redaktorka spolupracuje s časopisy, které se věnují literárnímu překladu: Ç. N. a Palto. Sama se překládání aktivně věnuje.

básně přeložila Zuzana Gabrišová

Hybrid

četla jsem Danta, svlékla jsem muže, bílá
poslušná jsem si odpracovala dluh
moje ztráta hluboká, moje útěcha velká, můj hřích sladký
podívej, jak jsem se změnila na šlahouny a bodláčí

zeptala jsem se na ptáky, ponořila se do lesa, bílá
jsem se svlékla a v tu chvíli odešla
jak je krásné stát mezi tvým ramenem a večerem
dlouho jsem se dívala na ibišky v dálce

četla jsem Danta, políbila vojáka, bílá
jako město spící, ustrnulé
byla jsem ozvěnou tebou hozeného kamene, přišla jsem zpět
svět je někdy, někdy je svět jen krev

sedla jsem si, pak jsem našla ústa, ve kterých můžu být tichá
byli jsme propletení, opuštění a bílí
moje kniha, můj svatý text, moje hybridní dítě
kvůli tobě smrdím

četla jsem Danta, sestřelila stát, černá

Ruina

Sebastiáne, o sněhu téhle hory ti nemůžu nic říct
žádné z tvých probuzení není třískou, žádný obrat nad tvoje síly
nikdy jsi nerodil, tak jak můžeš vědět
být rozetnutý uprostřed ne jako granátové jablko nebo meloun
není tak jednoduché dobrat se toho kouzla
sesbírat si věci a odstěhovat se do vlastního žaludku
stát se ruinou

Sebastiáne, v minulosti jsem měla červená zvířata
vyjící v noci z nás obou, pro nás oba, na nás oba
když oba milujeme stejného muže, vyroste z toho růže
pojďme se svézt modrými autobusy, pojďme se osvěžit jízdou
pojďme naslouchat písniím bolesti a žvýkat jejich ovoce
že visím uprostřed
by mohlo být něčím, co můj milý vidí

jednou jsem milovala nosorožce
jednou se na mě podíval
jednou jsem měla knedlík v krku
jednou jsem pro něj hořela
jednou jsem přestala

Sebastiáne, copak ty jsi ani jednou neztratil srdce

Moje jehňátko

Said říká: revoluce. Moje vlasy v drdolu.

Said a já s napůl otevřenými ústy. Nadechujeme a vydechujeme zvuky.

Věříme v Sümeýru.¹ Moje vlasy svázané.

Tomu, kdo se usadil vedle, Said nikdy neříká ne. Říká: moje jehňátko.

Tomu, kdo se usadil vedle, nikdy neříkám ne.

Jar û Evin. Jar û Evin.²

Kdybych mohla najít vodu, najít vodu, abych se očistila.

Moje vlasy takto svázané. Takto nudné. Takto upravené.

bojím se, když mi někdo říká: za tebe bych položil život

jakmile se začnu bát, zaduní zvony mého těla

jakmile se začnu bát, hlasité obcování koz

Říkají mi: moje jehňátko – já jim říkám: moje jehňátko.

Said říká: masakr. Moje vlasy svázané.

Said a já máme zpola otevřená ústa. Nadechujeme a vydechujeme smrti.

Věříme v Süleymana.³ Moje vlasy svázané.

Kdybych mohla najít milence, milence, který by mě obelhal.

Moje vlasy takto svázané. Takto němé. Takto setmělé.

1/ Sümeýra (Çakır) (Tekirdağ 1946 – Frankfurt 1990) byla turecká zpěvačka a levicová aktivistka

2/ V kurdštině znamená: „láska a nenávisť“.

3/ Podle autorky jde o běžné turecké jméno, které navíc odkazuje na sultána Sulejmana, proroka Sulejmana a Süleymana Demirela, bývalého tureckého prezidenta, který byl zodpovědný za tzv. sivaský masakr, který se odehrál 2. července 1993 v tureckém městě Sivas. Dav militantních sunnitů tehdy podpálil hotel, ve kterém byli ubytováni převážně alevitští intelektuálové, z nichž 35 nepřežilo. Původní význam jména je mír, útěcha.

Memet

odnes si tohle ratata bum, Memete
odnes ho ratata bum muži

vezmi si tuhle já, Memete
vezmi tuhle já na louku

copak vím, co si počít se svým já?
pro mě je mé já vždycky námořní bitvou, Memete

vezmi tuhle já ptákům
nech tuhle já v chudinské čtvrti

bitvy jsou vždycky nákladem na zádech, Memete

a navíc – dokáže rána zestárnout
jen mě nech znovu čekat na polštářích

i jabloň čeká na svůj čas

jen... já ve velké staré urně...
hlouběji, ještě hlouběji, Memete

jen se podívej, jaký karneval je lidský rod

jestlipak ratata bum muž
někdy ratata to ratata bum, Memete

nejlíp, abys mě zahodil spolu s chudými, Memete
vezmi tuhle já, shod' tuhle já z minaretu

Mustafa

oloupala jsem pomeranč, Mustafo
uložila jsem tě u své postele

postel, podívej, ne širší než hrob
hluboko v sobě jsem se odevzdala, jen tak

štíhlý meč, řídká krev, tenká smrt
tohle prokletí jsem si vymyslela sama

dama dama dam v každém muži žena

ten, kdo ve mně řádil, měl černé oči
on už, Mustafo, víc nevolá moje jméno

oni si myslí, že i tohle je milostná báseň, nechme je
mají velké deštníky
nepromoknou

tohle nebe je potřeba stáhnout, Mustafo, stáhnout dolů
hluboko v lidech leží nekonečnost

osvěž mě, Mustafo
osvěž mě
být naživu je podstatou života

při návratu děti zůstávají v dalekých domovech

Měděný kotlík

všichni žili v dálce, vždycky jsem volala
všichni měli přede mnou jinou ženu

byla jsem tvrdohlavá, drsná, měděný kotlík lítal sem a tam
při veselosti ostatních jsem byla neohrabaná

ti, které ve mně otevřel vítr
ti, kteří viseli z mysli nebe
co jsem ti mohla vzít, jsem ti nechala

řekni, jestli se ti to líbí, toulala jsem se ve vykotlaných kmenech
v každém keři jsem svůj osud trochu potemněla

jakkoli jsem se snažila, nedokázala jsem dosáhnout zázraku, ve který věříš
všichni jsou hotoví kromě mě

zírala jsem jako dítě, které padá
svět je místo, co se potápí
neletěla jsem, neletěla

Byla to tvá ústa

byla to tvá ústa
nahá zed', důvěrné dveře

byla to tvá ústa
kopírující nenarozené rysy

jen tráva změnila podnebí
okusila jsem hořkost listí ve tvých ústech

byla to tvá ústa
jako poražený ořešák

sebrala všechny hlasy a zmizela

byla to tvá ústa
můj uličník, moje nepřítomné nebe
byla to tvá ústa
a my jsme byli stále dětmi ve svém milování
(mezi dvěma hrami)

Země moruší

pojd' do země moruší
do vzdálenosti obydlí

budu tě učit tichu
a zájmu větví

políbím tě, až budeš ubývat
kde příroda ubývá

přejdi pláň
přijď do země moruší
do trav

přiměju tě naslouchat bouřce
křiku bouřkového boha

za dlouhou dobu
na tebe budu zase čekat
za řekou

přejdi pole
pojd' blíž, pojd'
za vůní moruší

ukážu ti mravence

Co se stane

naučila jsem se soucitu od vody
ponořit ruku do ní ruku, proudící kapalina
dotýkat se kohokoli, jít kamkoli

nezvedej mě
ráda se rozpadám

všechno, co se děje, se na mě podívalo
co se děje... no a co ne

vody se k mrtvým nevracejí
spí... ne ve svých postelích

co se stane, stane se
ano, stane se

usmírím se s vlastní zahradou
s dějinami, i když tři paže useknuty

objevy někdy končí porážkou
přebývala jsem ve tvém hlase, na tvé planině

a tys tam zemřel
a já jsem tam omyla tvé tělo

Kapesník

Kdysi jsem pro tebe byla černými hrozny
byla jsem šťavnatá, měla spoustu zrn

pažemi jsem nedokázala obejmout svět
otočila jsem se a milovala svou hanbu

zatímco tys uhlazoval noc
já jsem byla košile, která nepoznala žehličku

vyšplhala jsem vysoko, měla spoustu zrn
nakonec, nakonec jsem vrostla do tvého těla

jednou jsem pro tebe voněla spánkem
byla jsem vším tím, co jsi zapomněl
svět byl přítelem, jedním z nás
nemohl ses sklonit a podívat

čas netrvá dlouho pro nikoho
plakal jsi a byl očištěn

mně zůstal kapesník spálený na okraji

Míříme

míříme k nedokonalosti
hejna ptáků, ještěrek, leknínů

mířili jsme k pádu
mezi námi vír utrpení

ležet beze spánku při ubývajícím měsíci není zbytečné
běžný život jako česat si vlasy

tam, mezi olivovníky
stáli jsme tiší a opotřebovaní

cejlonské granáty, čmeláci, křivé nebe
pokroucená rostlina, řeka volně se valící

mířili jsme k bolesti času...

Větry podobné těmto

takové věci se stávají, větry podobné těmto
volá mě podzimní balkón

cokoli opustí tvé ruce v noci
shromáždím své vlasy a řeky též

pak jdu a svléknu se před básní
políbím dítě, jehož jméno se stane láskou

všechno je vzdálené od
když s námi, nic není samotné

podtrhnu trochu smutek této chvíle

ve tvých dlaních je strom
dívám se na šumící strom ve tvých dlaních

ty sedíš, jíš broskev
tráva jde, říkám, copak nevidíš

útočný déšť přejde za oknem
zavolám na sebe, žádná odpověď

ach, lásko, mezi námi je jehla
která mě k tobě přiřívá

Tvoje ruce byly barbarské

právě tady jsi dal své rty
právě tady, tvůj chlad

tolik leknínů
tolik dlážděných ulic
mezi tolika černými labutěmi
jsem poznala zem jako nepřítomnost

tolik borových lesů
tolik rozbitých cest
uprostřed obrovské volnosti zeleně
zhlédla jsem druhou stranu večera
tajný hlas tvého těla

právě tady, tíha mrtvých
zanechal jsi špinavou květinu
kvůli smutku dítěte na mé kůži

miloval ses na holé střeše z kamení
byl jsi mokrá a tvoje ruce byly barbarské